

Mehmet Ali Kalkan'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation On Mehmet Ali Kalkan's Life, Art and His Poems

Serkan GÖKBULUT*

Öz

Şiirlerinde Türk kültür tarihi ve geleneğinin kaynaklarından beslenen Mehmet Ali Kalkan, sade dili, kullandığı nazım şekilleri ve hece vezniyle halk şiirine daha yakın bir tutum sergiler. Şairin, şiirlerine bakıldığında her şiirinin bir şeyler ifade etmeye çalıştığı görülür. Ona göre en az heceyle en çok şeyi söylemek esastır. Bu anlamda az sözle çok şey anlatmak şiirlerinin başlıca hedefleri arasındadır. Bazı şiirlerinde abartıya yer verdiği görülse de şiirde gerçekçilikten yana olan Mehmet Ali Kalkan'ın şiirleri içerik ve şekil özellikleri bakımından birbirleriyle uyumdadır. Şairin, şiirlerinde kaleme aldığı hususlar, duygu ve düşünce dünyasındaki görüşlerini destekler niteliktedir. Bu çalışma Mehmet Ali Kalkan'ın şiir sanatını ve şiirlerini konu almaktadır. Çalışmanın amacı, Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerindeki içerik unsurlarını ve şekil özelliklerini tespit ederek onun şiir anlayışını ve sanatını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Ali Kalkan, Şiir, şair, Sanat, Edebiyat.

Abstract

Mehmet Ali Kalkan, who feeds on the sources of Turkish cultural history and tradition in his poems, has a close attitude to folk poetry with his simple language, verse form and syllables. When we look at his poems, it can be understood that each poem tries to express something. According to him, it is essential to say things with at least a syllable. In this sense, telling a lot with little words is among the main goals of the poems. Although some of his poems have exaggeration, Mehmet Ali Kalkan's poems which have realities consistent with each other in terms of content and shape properties. The poems support his emotion and thoughts. This work is about poetic and poetry of Mehmet Ali Kalkan. The aim of this study is to determine the elements and features of content in his poems and reveal his art and his understanding of poetry.

KeyWords: Mehmet Ali Kalkan, Poem, Poet, Art, Literature.

Giriş

Mehmet Ali Kalkan, bugün sayıları bir elin parmakları kadar kalmış gerçek şairlerimizden biridir. O Yesi'de, Rey'de, Viyana ve Yemen'de ve illâ Anadolu'da yaşar, yaşadıklarını bize seslendirir.

(Emine İşinsu)

Mehmet Ali Kalkan, Eskişehir'in yetiştirdiği Yunus Emre edasını yakalayan ender şairlerden biridir. Eskişehir'de 1998 yılında; İbrahim Sağır, Muharrem Kubat, İsmail Ali Sarar, Rasim Köroğlu, Sabri Dil, Fikret Akın gibi şairlerin bulunduğu Şairler Derneği'ne mensup oluşu, onun şair kimliğinin farkına varılması açısından önemli bir yere sahiptir. Mehmet Ali Kalkan'ın şiir sanatı ve şairliği üzerine bugüne kadar derli toplu bir çalışma yapılmamış olması ise bizi bu çalışmayı yapmaya yöneltti. Bu anlamda "Mehmet Ali Kalkan'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı çalışmada dinî-tasavvufî boyutuyla Yunus Emre'nin, dili kullanış yönüyle Dilaver Cebeci, Abdürrahim Karakoç ve Yavuz Bülent Bakiler'in, kökü mâzide olan bir âti oluşuyla Yahya Kemal'in, İslâmî tavır ve düşünüşüyle Mehmet Akif'in bir devamı niteliğinde olan Mehmet Ali Kalkan'ın hayatı, şiir sanatı ve şiirlerinin içerik ve şekil özellikleri ele alınacaktır.

Mehmet Ali Kalkan'ın Hayatı, Şairliği ve Eserleri

Hayatı

Mehmet Ali Kalkan, 1 Ekim 1958 yılında ailesinin beş çocuğundan ikincisi olarak Eskişehir'de dünyaya gelmiştir.** Babasının adı Bayram, annesinin adı ise Gülsüm'dür.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Bölümü serkangokbulut@outlook.com.

Kalkan'ın köyü, Sarıcakaya İlçesi'ne bağlı olan Dağköplü Köyü'dür. Onun çocukluğu bu köyde geçmiştir ve şairin hâlâ her fırsatta gittiği yerlerden biri olduğundan yaşam evreninde önemli bir yere sahiptir. Çünkü ona göre “*cennet, bu köyün ya altında ya da üstünde ama mutlaka burada bir yerde*”dir. Bundan dolayı şair, eğitim hayatında bile tatillerini hep köyde geçirir. Bu, onun tabiat ve gelenek ile olan bağını güçlendirir; çünkü şairin doğup büyüdüğü bu çevre Türk kültür tarihi ve gelenekleri açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu husus da onu Türk milletinin değerleriyle şiir yazmaya zorlar. Böylece Kalkan, “(...)Yazmaya çalıştığı tüm şiirlerinde kendi değerlerimizi, kültür kodlarımızı kullanma(ya)” (Urfalı, 2019) özen gösterir.

Kalkan'ın eğitim hayatına bakıldığında ilköğrenimini Gazi İlkokulu'nda, ortaöğrenimini Tunalı Ortaokulu'nda tamamladığı görülür. Şairin, bu çocukluk evresinde babasının tesiri oldukça önemlidir. Gerek aile çevresinden gerekse de ilkokul mezunu olan babasından dinledikleri, onların okuduğu kitapları okuması sayesinde duygu ve düşünce dünyasının yavaş yavaş şekillenmeye başladığı görülür. Dedesi Mehmet Ali ise I. Dünya Savaşı'nda pek çok cephede savaşmış ve İngilizlere uzun süre esir kalmış birisidir. Dedesinin şaire anlattığı savaş hikâyeleri de onun millî duygularını kamçulamış, ona Türklük ve tarih bilinci aşılamıştır. Liseyi Motor Meslek Lisesi'nde bitiren Kalkan, 1975 yılında ise Çukurova Üniversitesi'nde İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü kazanır. Adana, Eskişehir'den sonra Kalkan'ın şairlik kimliğinin oluşmasında önemli bir rol oynar. Duygu ve düşünce dünyasını şekillendirecek olan Adana Kültür Derneği'nin üyesi olur. Burada Oğuz Özkaya adlı kişinin ve Adana Kültür Derneği mensuplarının şair üzerindeki tesiri oldukça büyüktür.

Mehmet Ali Kalkan, 1980'de üniversiteyi bitirerek Eskişehir'e döner ve 1982 yılında evlenir. Döndükten sonra Eskişehir Belediyesi'nde çalışan şair, bugün ise asıl mesleği olan İnşaat Mühendisliği işini icra etmekte ve şiirleriyle okurunun karşısına çıkmayı sürdürmektedir.

Şairliği

Şiiri, “*hayatı anlamak ve anlamlandırmak, güzelliğe nefes almak, yaşadığımızı ispat etmek, ruha dokunabilmek, sen ve biz olmak*” (Urfalı, 2019) şeklinde tanımlayan Mehmet Ali Kalkan, 1998 yıllarında Eskişehir'de bulunduğu sıralarda “Türk Güreşi Üzerine Ozanlar Yarışması” adlı bir yarışma düzenlenir. Şair bu vesileyle İsmet Atlı ile tanışır. İsmet Atlı ise şairi Rasim Köroğlu ile tanıştır. Böylece Kalkan, Eskişehir Şairler Derneği'ne üye olur. Şairin, bu derneğe üyeliği ise şiir sanatının şekillenmesi için atılan en büyük adımlardan biridir. Derneğin düzenlediği şiir toplantılarına katılan şair, 1975'te üniversite hayatına başlarken koptuğu şiiri burada yeniden yakalar ve şairlik yeteneğinin geniş kitlelerce fark edilmesini sağlar.¹ Kendisi de bu durumu “*Şairler Derneği olmasaydı, tahmin ediyorum şiir yazmazdım ya da yazdığım bende kalırdı*” şeklinde ifade etmektedir.

** Çalışmamızın bu bölümünde yer alan bilgiler, gerek şairle yaptığımız röportaj gerekse de şairden edinilen bilgi ve belgeler ışığında değerlendirilmiş olup sözü geçen bölüm için bundan sonra yapılacak olan alıntılar dipnotla belirtilmeyecektir.

¹ Muharrem Kubat, Mehmet Ali Kalkan ile karşılaşmasını şöyle aktarır: “Mehmet Ali Kalkan'la tanışıklığım 1986 yıllarına dayanır. (...)Ben bir şiir kitabımın olduğunu söyledim, sohbet ilerledi. Her iki genç de şiire meraklı olduklarını ve bu konuya ilgi duyduklarını söylediler. Aradan yıllar geçti, galiba 1998'di. Dernek başkanımız Sayın İbrahim Sağır'dan bir telefon geldi. Hocam, mühendis bir arkadaş geldi, şiir yazıyormuş, iyi bir arkadaşına benziyor, şiirleri de çokgüzel gibi geldi bana, haberin olsun, dedi. Ben de aman İbrahim Bey, hoşturalım onu, derneğimize yetenekli bir şair kazandırmış oluruz, dedim ve konuşma bitti. Sonra kendisiyle tanışıldı” (Bkz. Muharrem Kubat, (2001).“Geceye Göz Ekledim ve Mehmet Ali Kalkan”, Çağrı Dergisi, sayı 502, s21.

Şairler Derneği'ne üye olmasıyla gerçek bir edebiyat çevresine giren şairin, şiirinin beslendiği kaynaklar ise Türk kültür tarihi ve gelenekleridir. Ortaokul ve lise yıllarında şiire ve edebiyata merak salan Kalkan, ilk şiirini de 1975 yılında kaleme alır. Bu ilk şiirinden Şairler Derneği'ne üye olana kadar suskunluk evresi başlar. 1975'ten Şairler Derneği'ne üyeliğe kadar olan kısım şairin kendini geliştirme dönemidir. Abdürrahim Karakoç, Yavuz Bülent Bakiler, Dilaver Cebeci, Yetik Ozan, Mehmet Çınarlı, Feyzi Halıcı gibi şairlerden etkilenen Kalkan², şiir yazmanın oldukça zor bir iş olduğuna vurgu yapar. Bu nedenle uzun bir süre kitap okuyup sanatını şekillendirerek şiir yazma evresine hazırlık yapar.

Kalkan, şiirlerinde Türklük, Türk kültürü ve geleneğinin yanı sıra tasavvufi konulara da yer verir. Hatta *Gök Aradık Tuğlara* adlı şiir kitabının ikinci bölümünde sadece tasavvufi konuları içeren şiirler kaleme alır. Şairin tasavvufi anlamda etkilendikleri isimlerin başında ise Yunus Emre, Mevlânâ ve Şeyh Edebali gelir. "*Mehmet Ali Kalkan, sen yolunda emin adımlarla yürüyor. Hem öyle yürüyor ki; elinde Yunus'un âsası, gönlünde Mevlânâ'nın ateşi ve aklında Dede Korkut'un, Şeyh Edebali'nin, Ertuğrul Gazi'nin nasihatleri*" (Kılıç, 2002: 26).

İyi bir şiiri, kalıcı olabilen ve tekrar tekrar okunmaktan zevk alınan şiir olarak tanımlayan şair, "*folklorumuzu, tarihimizi, şiirimizi, müziğimizi araştıran, millî kültürümüzü iyi bilen, bilineni tekrar etme(yen)*" (Özdemir, 2001: 24) biri olarak karşımıza çıkar. Tıpkı Yahya Kemal gibi "*kökü mâzide olan bir âti*" konumunda yer alan şair, bu anlamda taklitten uzak, özgün bir üslûpla şiir dilini oluşturur.

Eserleri

Mehmet Ali Kalkan'ın tek bir şiir kitabı vardır. İlk baskısı Günce Yayınevi tarafından 2001 yılında yayımlanan *Geceye Göz Ekledim* adlı şiir kitabı 2015 yılında eklemeler ve çıkarmalar yapılarak *Gök Aradık Tuğlara* adıyla Ötüken Yayınevi'nde yayımlanmıştır. Şiirlerini üç ana başlık altında toplayan Kalkan, kitabının ilk bölümünde destansı bir anlatımla Türklüğü, Türk-İslâm düşüncelerini şiirselleştirir. Kitabın ikinci bölümünde ise şair, tasavvuf perspektifinden dünyaya bakar ve ilahî aşka yer verir. Son bölüm ise, aşk teminin ağır bastığı şiirlerle doludur. İkinci bölümün aksine buradaki şiirler beşerî aşkı konu edinir. Şair, Türklüğü ele aldığı şiirlerinde daha coşkunsu bir üslûba yer verirken; ikinci ve üçüncü bölümlerde oldukça sakin bir dil kullanır.

Mehmet Ali Kalkan'ın Şiirlerinde İçerik Unsurları

Anlatı türlerinin ana unsurlarının başında muhteva yani içerik, mâna yer alır. "*(...)bazı saf sanat taraftarlarının veya yapısalcılarının iddia ettikleri gibi, edebiyat eseri ne sadece kelimelerin seslerinden oluşan bir armoni ne sadece cümle ve cümle üstü dil unsurlarının oluşturduğu esrarengiz bir yapıdır*" (Çetişli, 2014: 90). Bu anlamda "içne, iç öz, öz" (Çetin, 2014: 13) olarak da bilinen, genel anlamda şairin şiirinde ne söylediğini ve ne anlattığını bildiren muhtevatsız bir metin düşünülemez. Çetişli bu konuda

² Şairin Adana'da üniversite yıllarında gurbet duyguları kamçılanmıştır. Bu gurbet günlerinde Yavuz Bülent Bakiler'in;

"Gurbetin cemresi düştü içime,

Karardı yine gökler,

Yalnızım bu şehirde yapayalnızım,

Ne ben kimseyi beklerim

Ne kimse beni bekler" ve Abdürrahim Karakoç'un;

"Ellerin yurdunda çiçek açarken,

Bizim ile kar geliyor gardaşım,

Bu hududu kimler çizmiş gönlüme,

Dar geliyor, dar geliyor gardaşım" mısralarını sık sık okumuş ve yaşamıyla bağdaştırmıştır.

“muhtevassız/manasız bir metin, ne edebiyat ne roman ne hikâye ne de şiir adını taşıyabilir. Başka bir söyleyişle manasızlık, hiçbir zaman edebiyatın amacı olamaz” (Çetişli, 2014: 90) diyerek anlatı türlerinde muhtevanın önemini vurgulamakta ve muhtevanın geniş bir tanımını yapmaktadır: “Muhteva/içerik/mânâ, manzumenin ilk kelimesinden son kelimesine kadar hangi duygu ve düşünce üzerinde durulduğu, hangi mesele, intiba ve olayın ele alındığı ve okuyucuya ne söylendiğidir” (Çetişli, 2015: 42).

Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerinde, genellikle mistik, öğretici ve ideolojik düşünce tarzına yöneldiği görülür. Şiirlerinde genellikle sosyal, ideolojik ve dinî konuları işleyen Kalkan, bireysel konulara da yer verir. Bundan dolayı Kalkan'ın şiirleri muhteva açısından sosyal, ideolojik, dinî ve bireysel konulu şiirler olmak üzere dört başlık altında incelemek mümkündür.

Bireysel Temalı Şiirler

Bireysel konular, şiirin muhtevasındaki duygu kavramından kaynağını alır. (Soğukömeroğulları, 2012: 18). Duygu, “kalbin; üzülmek, sevinmek gibi farklı derecelerdeki etkilenmeleri ve heyecanlanmaları(na)” (Çetin, 2012: 54) verilen addır. Edebî eserde metnin hangi duygu üzerinde kurulduğunu belirlemek bireysel temanın belirlenmesinde önemli bir rol oynar.

Mehmet Ali Kalkan, *Biline* şiirinin yedinci dördlüğünde hırs duygusuna yer verir. Şair, Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e daha bey olmadan önce verdiği nasihatlerden “kendini bilmek” hususuna dikkati çeker. Nefsini bilen kişi hırslarına yenik düşmeyecektir; çünkü “*Kişinin kendisini, nefsinin tanımını, bilmesi, en büyük zaferidir*” (Güzel, 2014: 637). Şair de bu şiirinde insanın küçüklüğünü bildiği durumlarda, hırslarına yenik düşmediğinde dünyanın büyüdüğünü; fakat insanın kibirlenerek, hırslarını öne çıkarması ve gururlanması karşısında dünyanın küçüldüğünü/küçüleceğini vurgulamaktadır:

Sen küçüksen dünya büyük,
Sen büyüksen dünya küçük.
Görebilsen yollar açık,
Biline... (GAT, 2015: 44).³

Şair; kin, nefret ve intikam gibi kavramlara şiddetle karşı çıkar. Kin, “*birisinin başka birisine, topluma, duruma ya da kuruma karşı duyduğu şiddetli düşmanlık ve öfke hissidir*” (Çetin, 2012: 77). Bu anlamda, *Biline* adlı şiirini sekizinci dördlüğünde kanın kanla yıkanamayacağını vurgular ve “*Kan, kanla yunmaz*” atasözüne gönderme yapar. Bilindiği gibi, herhangi bir şeye kanın bulaşması kötülüğün habercisidir. Bu kanı temizlemenin yolu da kan yoluyla değil; su yoluyla olur. Su; saflığın, temizliğin, iyiliğin sembolüdür. Burada şairin vurgulamak istediği, başa gelen olayların çözümünde daha barışçıl, insanî, iyimserlik duygularının öne çıkmasıdır. Bu nedenle kötülüğe kötülükle karşılık vermek Türk kültüründe de karşı çıkılan bir durum olup atalar sözüne yansımıştır.

Kan, kanla yunmaz denilir,
Affedenler, affedilir.
Bilgi bilmezler yenilir,
Biline... (s.44).

Bireyler, uzakta bulunan, sevdiği bir şeyi/kimseyi göreceği geldiğinde hasret duygusuna kapılırlar. Hasret duygusu, “*çok sevilen bir şeye tekrar kavuşma ve onu elde*

³ Şairin sadece *Gök Aradık Tuğlara* adlı tek bir şiir kitabı olduğundan, incelememizde bu kitap içerisindeki şiirler ele alınmıştır. Bundan dolayı çalışmanın ilerleyen kısımlarında şiirlerden yapılacak olan alıntılar, sadece sayfa numarasıyla belirtilecektir.

etme ihtirası” (Çetin, 2012: 59) olarak bilinir. Şair, *Türkistan Çocuklarına* adlı şiirinde hem dâüssıla hem de sevilen kişilere duyulan hasret duygusuyla iç içe olan kişileri dile getirir ve bu şiirini, Türkiye’de öğrenim gören ve yedi yıl boyunca ailesinden uzak kalıp, anne babalarıyla mektuplaşmayan, telefonla bile iletişim kuramayan Türkistanlı gençlere yazdığını belirtir.

“Hasret saklar mendilim geçti gitti yedi yıl,
Tam yedi kış erittim vuslatımı yedi yıl” (s.63).

Şair, *İçimde* adlı şiirinde ise vatanı olarak gördüğü Tebriz, Kerkük gibi Türklüğün kalbinin attığı yerlere karşı dâüssıla hasretini dile getirir.

Gün gelir zaman göverir,
Günü gelir demir erir.
Bey elçisi haber verir,
Tebriz tülленir içimde. (s.59).

Hedef ve *Gelir* adlı şiirlerinde ölüm duygusuna yer verilir. Fakat Kalkan, şiirlerinde ölüm duygusuna iyimser yaklaşır. “*genellikle öte dünya inancını yitiren ve dünya güzelliklerinden, tatlı hayattan ayrılığa dayanamayan*” (Çetin, 2012: 76) kişilere bu hayatı bitirecek olan öteki hayatın varlığını hatırlatır. *Hedef* adlı şiirinin dördüncü bendinde ecel vakti geldiğinde, insanın dünya içerisinde yer alması gereken zamanın biteceğini,⁴ dünyevî olan her şeyin anlamını kaybedeceğini, insanda yaşamak için takat kalmayacağını vurgular.

Ve dâhi tükenir takat,
Ne hırs kalır, ne de vaat.
Bu dünyada durur saat,
Vakit eceli vurunca (s.75).

Şair, şiirin beşinci dördlüğünün ilk mısraında “*hayat, hayatı bitirir*” diyerek ahiret yaşamının dünyevî olan yaşama üstünlüğünü dile getirir. Ahiret inancına göre insanlar öldükleri zaman cennet ya da cehenneme gönderilmek üzere Sırat Köprüsü’nden geçer. Kişi, dünyaya gönderildiği ilk günkü aç ruhunu yaşamının sonuna kadar doyurabildiğinde ise Sırat’ın murat getireceği duygusu dile getirilir.

Hayat, hayatı bitirir,
Önüne Sırat getirir.
Elbette murat getirir,
Aç ruhunu doyurunca. (s.76).

Şair, *Gelir* adlı şiirinin ikinci dördlüğünde ise kıyamet gününü hatırlatır. Burada can günüyle kastettiği husus kıyamet günüdür. Bu gün, “*bütün insanların dirilerek mahşerde toplanacakları, dünyanın sonu, ölümden sonra hayat bulma*” (Pala, 2014: 275) anlamına gelmektedir. Şair, kişinin kıyamet gününü bilmiyorsa, önünü göremeyeceğini ve yönünü şaşıracağını vurgular.⁵

Görmez olanlar önünü,
Şaşırır durur yönünü.
Bilmez isen can gününü,
Her tarafın yasta gelir. (s.84).

⁴ Kierkegaard’a göre insan; “*sonsuzluk ile sonlunun bir sentezidir.*” Bu minvalde insan, kaçınılmaz bir “son”a sahiptir. Kalkan’ın *Hedef* adlı şiiri de Kierkegaard’ın bahsettiği insan-son ilişkisiyle örtüşür. (Bkz.Kierkegaard, *Ölümcül Hastalık: Umutsuzluk*, İstanbul, Doğu-BatıYayınları).

⁵ Bu durum, “*Günahkârlar ateşi görmüşler de artık ona düşeceklerini anlamışlardır. Fakat ondan kaçıp sığınacak bir yer bulamazlar*” (Kehf, 53) şeklinde belirtilmiştir.

Kalkan'ın yukarıda belirtilen hususlar dışında işlediği bireysel temaların başında ise “doğruluk” kavramı gelmektedir. *Demem Korkut Der ki* adlı şiirde yiğitlik ve doğruluk kavramları başlıca konular olarak ele alınır. “*Dinle beni hey oğul*” şeklinde hitabet üslûbunun ağır bastığı şiirin ilk dördlüğünde boş şeyler üzerine söz söylemenin gereksizliği vurgulanarak “doğru”nun üzerinde durulması gerektiği dile getirilir.

Dinle beni hey oğul,
Söz söyleme boş üstüne.
Varımlığın bir gün değil,
Doğruyu bil düş üstüne (s.21).

Bilinmeli adlı şiirde, yalan söylemenin, yalan duymanın kişiyi itibarsızlaştırdığını ve asla doğruluktan ödün vermemek gerektiğini vurgulanır.

Yalanı duya duya
Diyeni kınar güya,
Sır sözleri ortaya,
Düşüren yerilmez mi? (s.24).

Kara Bulaşır adlı şiirde, yine doğruluk kavramı üzerinde durulur. Ona göre gıybet etmek, yalan söylemek bir Türk'e yakışan bir tutum değildir. Şair bu tutumu sergileyecek olanlara ise “kara”nın bulaşacağını söyler. Orhun Abideleri'nde de sıkça rastlanan “kara” kelimesi ‘fakirlik’ anlamına gelirken; başka bir anlam olarak da ‘yüz kızartıcı suç’un göstergesi olarak karşımıza çıkar. Şair, böylelikle töresini bilmeyen, gıybet eden, doğru söz söylemeyen, yalanı çok olan bir milletin helâk olacağını ve fakirleşeceğini dile getirmiş olur.

Gıybeti öğün edenin,
Yalanı göğün edenin,
Yaz günü düğün edenin,
Kışından kara bulaşır. (s.31).

Kalkan, *Meselâ* şiirinde “*doğru, bürünürse sise*” mısraıyla söze başlar. Doğrunun sise bürünmesi, sisin içine aldığı unsuru bulanık hâle getirmesi veya doğruların hatalar ve yanlışlar içerisinde görünmemesi anlamına gelmektedir. Burada doğrunun sise büründüğü durumlarda yani doğruluğun, düşüncelerin, sözün yetmediği durumlarda yerini kılıcın ve gücün alacağını belirtilir ve kırk kişiyle Çin sarayını basarak Türklerin kaderini değiştiren Kürşad hadisesine gönderme yapılır.

Doğru bürünürse sise,
Söz bitende kılıç kese.
Başındaki Kürşat ise,
Kırk olmak güzel meselâ. (s.57).

İslâm dinine dair anlayışların öne çıkarıldığı bir şiir olan *Hayat*'ta ise, elin ayıbıyla uğraşmak, yalan söylemek, inanmadan konuşmak yadırganan hususlardır. İslâm'a göre, gerekmediği yerde konuşmak kadar gerektiği yerde susmak da yanlıştır. Şair, bundan hareketle “*Ya Hak söyle ya konuşma*” hadisine gönderme yapar.⁶

⁶ Şair, aynı şiirde geçen;

“Dâneli eyle harmanı,

Tabipte ara dermânı.

Gönlün alev zamanı,

Doğru odun buluncadır” (GAT, 2015: 80) dördlüğünde YunusEmre'nin Tapduk Emre'ye doğru odun götürme hadisesine telmihte bulunarak doğruluğun öneminden bahsetmektedir.

El ayıbıyla uğraşma,
Doğrudan eğriye koşma.
Ya Hak söyle ya konuşma,
İnanmışın kalbinedir. (s.80).

Git şiirinde, şairin üzerinde durduğu insanın dünyevî hayatı nasıl yaşaması gerektiği hususudur. Ona göre insan, dünyevî yaşamında kibre, gurura yer vermemeli, sabırsız olmamalı, nefesine yenik düşmemeli, hayırdan çok şerri düşünmemeli, kula kulluk etmemeli ve bir eser bırakarak yaşamını sonlandırmalıdır. Bundan dolayı, şiirin ilk dördünlüğünde gurur, kibir bağı olarak sembolize ettiği dünyada, kişinin dilinin söz yatağına kir bulaştırmamasını öğütler. Dilin söz yatağına kirin bulaşması, doğruluktan eğriliğe sapmayı ifade eder.

Gurur, kibir bağında,
Filizlenme, kuru git.
Dilin söz yatağında,
Kir taşıma, duru git. (s.83).

Gök Aradık Tuğlara adlı kitabın üçüncü bölümünü oluşturan şiirlerin ana teması ise aşktır. Şair, tüm bu şiirlerinde aşkın çeşitli boyutlarına yer verir. Aşkın merkeze alındığı anlarda çemberin etrafında bulunan umut, yalnızlık, umutsuzluk, cesaret, korku, yaşama sevinci, sitem vb. gibi unsurlar bu bölümde geniş bir şekilde ele alınan bireysel temaları içerir.

Dinî -Tasavvufî Temalı Şiirler

Din, “*ilâhî bir kuvvetin varlığından kaynaklanan düşünce, tasavvur ve hareketlerin insanda uyandırdığı duygu*” (Soğukömeroğulları, 2012: 222) olarak tanımlanır. Tasavvuf ise, Allah’ın varlığını, birliğini savunan, evrenle yaradanın bir olduğunu bildiren bir akımdır. Şair, kitabının ikinci bölümünde yer alan şiirlerinde tasavvuf perspektifinden dünyaya bakmakta ve iç dünyasının yansımalarını, tasavvufun süzgecinden geçirerek okura sunmaktadır. Kalkan, dinî-tasavvufî temalı şiirlerinde Allah aşkı, Hz. Muhammed’e olan sevgiyi ve tasavvufî konuları dile getirir.

Mistik düşünce tarzıyla kaleme aldığı *En Başa Yazdım* adlı şiirinde şairin en başa yazmış olduğu Allah’tır. O, Allah’a, Peygamber’e ve dine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bakımdan şair, Allah aşkını merkeze alır ve Ferhat’ın Şirin’e olan aşkını kendisinin Allah’a olan aşkıyla özdeşleştirir.

Rahmet nakışlı seldim
Kutlu sevdamla geldim
Ferhat oldum dağ deldim
Bir Şirin kaşa yazdım (s.20).

“*Yağmuruna karına/Yokluğuna varına/İbrahim’in nârına/Dağ dağ ataşa yazdım*” (GAT, 2015: 20) diyerek Hz. İbrahim kıssasına gönderme yapan şair; elinde bir gül kokusuyla Peygamber Efendimizden izler sunmakta ve Peygamberimizin ilk vahyi aldığı mağaraya telmihte bulunmaktadır.

Hey hey’li nidâlarla
Âminli dualarla,
Hirâ’lısevdâlarla,
Yana-tutuşa yazdım (s.20).

Peygamber Efendimiz, risâlet görevinin kendisine verilmesinden önce, özellikle 35 yaşından sonra Mekke’nin ahlaksızlık, adaletsizlik ve zulümle dolu olduğu bir ortamdan Hirâ Dağı’na sık sık giderek uzlete çekilir. Burada Allah’a insanlığın aczinden ve O’na

ihtiyaçları olduğundan bahseder ve kırk yaşında bu mağarada O'na ilk vahyi indirilir. Şairin Hirâ'lisevdâlarla kastettiği şey ise bu süreçten sonra insanlığın asıl aşkı bulması ve Yaradan'ın adını sık sık zikretmeleridir. Artık insanlığın en başa yazdığı Allah aşkıdır. Yaradan'ın adıdır.

Ol erkeği, kadını,
Bildi aşkın tadını.
Yaradan'ın adını,
Elbet en başa yazdım (s.20).

Bilinmeli adlı şiirde, dağ, ova, deniz ve derelere dirlik ve düzen veren Allah'ın emir ve yasaklarını yerine getirmek, O'nun gökten yere indirdiği buyruklara aşk ile bağlanmak gerektiği hususu dile getirilir.

Göğün direği töre,
El ele örülmez mi?
Ol töre gökten yere,
Aşk ile serilmez mi? (s.23).

Şair; bireyin, Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu dünyada şükürsüz yaşamayıp, dünya malına tapmadan Rabbinin emir ve buyruklarına uyup yasakladıklarını ise yapmadığı müddetçe Yusuf gibi kuyuya atılsa bile ona her gecenin bir sabahı olacağını bildirir:

Yusuf tutan kuyular,
Geceye günü ular,
Abdest aldığım sular,
Almazsam darılmaz mı? (s.23).

Hedef şiirinin ilk dördlüğünde, içi Allah aşkıyla dolu olan bir insanın hedefe emin adımlarla, inanarak yürüyeceğini belirten şair, "*Hacca revân ya karınca!*" mısraı ile karıncanın hacca gitme olayına telmihte bulunur. Karınca, hedefine ulaşamayacağını bilse de bu yolda ölürüm, demekten çekinmez. Burada eylemin oluşabilmesindeki düşünce/duygu yani niyet ön plana çıkmaktadır. Önemli olan kişinin hedefine ulaşabilmesi değil; hedefine ulaşma yolunda attığı adım, aldığı kararlardır.

İnanan hedefe yürür,
Hacca revân ya karınca!
Rahmet günâhı süpürür,
Yaradan'a yakarınca. (s.75).

Şair, *Öteler* adlı şiirinin son dördlüğünde yüce din İslâm'a mensup olmanın verdiği mutluluğu dile getirir. İslam dininde kin tutmanın ve riyâkar olmanın yeri yoktur. Hatta kin tutanlar Allah'ın kıyamet gününde buğz edeceği kişiler olarak bilinir. Kalkan da bu dördlüğünde Kur'an-ı Kerim'i rehber edinen bir kimsenin kapısının Hakk'a açılacağını ifade eder. Kur'an'ın okunması ve anlaşılması insanı tüm nefsanî işlerden alıkoyar. Varılmak istenen amaç (ilahî aşk) için gidilecek yolda rehberin kutsal kitabımız olan Kur'an-ı Kerim olması gerekir. Rehberi Kur'an olmayan kimseler ise her yönden eksik olacaklarından Hak kapısını çalamayacaklardır.

Mensubuyuz Yüce Dinin,
Yeri yok riyanın, kinin.
Kur'an'ı rehber edenin,
Hakk'a çıkar her kapısı. (s.72).

Yerdeyim şiirinin altıncı dördlüğünde şairin, *güller çağı* olarak nitelediği devir Hz. Muhammed (sav)'in yaşadığı çağdır.⁷ Tıpkı Peygamberimizin sembolü olan gül, tüm güzellik ve saflığıyla onun yaşadığı çağa da yansımıştır. Bu çağın güller çağı olarak adlandırılmasının nedeni de Hz. Muhammed'in devrinde tüm zulümlerin, eşitsizliklerin, adaletsizliklerin vb. sonlandırılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Şair ilerleyen mısralarda da Hz. Muhammed ile Hz. Ebubekir'in saklandıkları mağaranın etrafının örümcek ağıyla örülmesine telmihte bulunur. Şair, bu kutlu olayın karşısında şaşkındır ve “*niyâz niyâz diz çöktüğüm yerdeyim*” diyerek bu durum karşısındaki duygularını ifade eder.

İzleri var bende güller çağının,
Şaşkınyım bir örümcek ağının.
Eteğinde durdum rahmet dağının
Niyâz niyâz diz çöktüğüm yerdeyim. (s.34).

Hedef adlı şiirin üçüncü dördlüğünde ise Peygamberimizin Hz. Ebubekir ile saklandıkları mağarada örümceğin ağa durma hadisesine gönderme yapılır. Müşriklerden dolayı kaçan Peygamber Efendimiz'in ayağı kanayınca Ebubekir, O'nu Sevr Mağarası'na getirir. Müşrikler de ayak izlerini bularak Sevr Mağarası'na gelir. Fakat bu sırada bir mucize gerçekleşir. Örümcek, ağıyla mağarayı kapatır.⁸

Ben dönerim dünya döner,
Şems'i bilen mum mu dener?
Şer gözlere perde iner,
Örümcek ağa durunca. (s.75).

Bilinmeli adlı şiirde, şair gidilecek ve izlenecek yolu belirtir. Bu yol, dört kapı kırk makamdır. Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kapısından oluşan bu dört kapı; tasavvufi açıdan bakıldığında kişinin Allah'ta yok olması, Allah'ta erimesidir. Kişi, bu dört kapının her aşamasında kademe kademe olgunluğa erişecek, bir iç temizliğe kavuşacak, nefis terbiyesini sağladıktan sonra kâmil bir insan olarak toplum karşısına çıkacaktır. Şaire göre bir sevda hâline dönüşen dört kapı onun izi, yoludur.

Yol belli, belli izim,
Sevdamız dizim dizim,
Dört kapı zaten bizim,
Hu deyip girilmez mi? (s.24).

Oğul şiirinde belirtilen esas husus, âlemin özüne ulaşabilmenin gerektiğidir. Şiirin ilerleyen dördlüğünde âlemlerin aslında bir nokta olduğu dile getirilir. Nokta, tasavvufta insanı tek, öz hakikate ulaştıracak olan sırta erişmenin adıdır. Şaire göre, âlim/ilim ehli biri olmayan kimse noktanın sırrını anlayamayacaktır; çünkü onların kalbi kuyunun içerisinde kararmış bir şekilde durmaktadır. Nefsanî arzularına yenik düşmüşlerdir. Bu bakımdan noktanın sırrını anlayacak olan kimseler ârif olarak kemâle ermiş kişiler olacaktır. Şair, bu anlamda oğluna sık sık nefsinin eğitmesini öğütler.

⁷ Ayvazoğlu, “(...)Gül, tasavvufi sembolizmde ilahî güzelliği ifade ettiği gibi, Allah'ın sevgilisi Muhammed'i de temsil etmektedir”, der ve gülün Hz. Muhammed'in terinden doğduğu rivayetine değinir. (Bkz. Beşir Ayvazoğlu, (2016). Güller Kitabı, Kapı Yay., İstanbul, s. 123-127.

⁸ Bu hadise, Kur'an-ı Kerim'de “Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzaklar kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar. Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır” (el-Enfal, 30) şeklinde geçmektedir.

Elbette olmaya zamanlar vardır,
Kuyuda olana gökyüzü dardır.
Bilene âlemler nokta kadardır,
Al kendine sen de ondan pay oğul. (s.25).

Yerdeyim şiirinin, beşinci dördlüğünde yer alan ‘dut ağacı’ sembolü; tasavvufî bir mana ihtiva eder. Bu bakımdan dut ağacına Türk kültüründe kutsallık atfedilir. Dut ağacı, Hacı Bektaş Velî’nin gösterdiği kerametlerde yer alan kutsallık kazanan bir ağaçtır. Dörtlükte, dut ağacının yanı sıra ‘*su oldum günâhları söndürdüm*’ mısraı da nefsi terbiye etmek anlamında kullanılır.

Gâh ateştim dut ağacı yandırdım
Gâh su oldum günâhları söndürdüm
Rüzgâr oldum pervâneler döndürdüm
Diyârdiyâr aşk yaktığım yerdeyim (s.34).

Kalkan’ın tasavvufî ön plana çıkardığı bir başka şiiri de *Anadolu’ya Doğru*’dur. İlk dörtlükte geçen hâl ehli, hâl ilmi olan tasavvufî uğraşan kişiye (mutasarrıf) verilen addır. Şair, bir ağaç nasıl tohumken olgunlaşıp meyve veriyorsa; hâl ilmiyle uğraşan mutasavvıfların da hedeflerinin onları olgunlaştırdığı, pişirdiği üzerinde durmaktadır:

Toprak ile akt’olanda,
Tohumlar ağaca döner.
Hâl ehline vakt’olanda,
Hedefler kısıka döner. (s.45).

Şiirin ikinci dördlüğünde varlığa tecelli açısından yaklaşan şair, ‘*birliğe varmalı çoğum*’ mısraıyla tasavvufî vahdet-i vücudu öne çıkarmaktadır. Vahdet, kesretin yani çokluğun zıttı olan birlik manasına gelir. Şair, burada vahdet ile çokluk kavramlarını birbirine tezat teşkil edecek şekilde kullanır. Allah, âlem ve insan ilişkisini açıklayan ‘‘vahdet-i vücut’’ kavramı ise Allah’ın evrenin özü olduğu düşüncesini öne çıkaran ve çoklukta birlik, varlıkta birlik esaslarını vurgulayan tasavvufî bir terimdir. Şair, ‘*birliğe varmalı çoğum*’ diyerek; varlığın/birliğin kesrette olması gerektiğini vurgular:

Beklenirken kutlu doğum,
Birliğe varmalı çoğum.
Söz odur ki dokuz boğum,
Dil üstünde hece döner. (s.45).

Kapılar şiirinin ilk dördlüğünde ‘*bana hayat yâr kapısı*’ mısraında geçen yâr kapısı, Allah aşkını çağrıştırmaktadır. Şair, dost eliyle uzattığı yâr kapısının kendisine hayat vereceğini vurgulayarak, ölmeden önce ölünüz ‘*mûtûkable en te-mut*’ hadisine gönderme yapar. Dünyaya bağlanmayarak ölmeden önce ölen kişinin ar kapısı da güzel olacaktır. Burada ar kapısı, ar göstergesinden (sözcük) anlaşılacağı üzere namus, şereftir. Kişi ölmeden önce ölmüş gibi yaşarsa, şerefli, ahlâklı, namuslu bir yaşam sürmüş demektir. Bu durum da kişinin ar kapısının güzel olmasını sağlar. Tasavvufî manada düşünüldüğünde ‘*ölmeden önce ölmek*’ hadisini, âlemde yok olmak, dünya ile ilgiyi kesmek, kişide nefsi öldürmek şeklinde yorumlamak da mümkündür.

Uzatırım dost elimi,
Bana hayat yâr kapısı.
Ölmeden önce ölümü,
Güzel eyler ar kapısı. (s.71).

Öteler şiirinde ise Kalkan, şiirin ilk dörtlüğünde geçen elmas simgesiyle tasavvuftaki insanın olgunlaşarak kemâle ermesi arasında bir ilişki kurar. Elmas, pırlantanın işlenmemiş hâlindeki maddeye verilen isimdir. Elmasın ortaya çıkması için onun işlenmesi gerekir. Oldukça zor bir iş olan elmasın işlenmesi ile kişinin/bireyin işlenmesi arasında bir ilişki kurulur. İnsanın hamlıktan olgunluğa geçmesi de elmasın işlenmesi kadar zor bir iştir. Bunun sağlanması için aşk unsuru ön plana çıkar. Şehvî aşkın oldukça geri planda kaldığı bu aşk ilahî bir boyut taşımaktadır.

Aşk yolunda sevgiyle dol,
Elmas, kömürden ötesi.
Kuvvetinin sahibi ol,
Çelik, demirden ötesi (s.73).

Hayat şiirinin ilk dörtlüğünde geçen Hak ilmi ifadesi, Allah yolunda olmayı ve bu yoldan şaşmamayı ifade eder. Hak ilmi, tasavvuf ilmidir. Allah'a ilahî aşk boyutuyla bağlanan mutasavvıflar için dünyevî ilimlerin bir önemi yoktur. Onlar dinin kurallarını, ilmini yaşayarak Allah'a sıkı sıkıya bağlanırlar. Hak ilminin tesiri öyle büyüktür ki kılıçtan da etkili bir konumdadır.

Başlamak söylemek ile,
Selâm kelâmdan öncedir.
Hak ilmiyle amel eyle,
Kalem kılıçtan incedir. (s.80).

Gelir adlı şiirinde şair, feyzi, Hak ilmini arayan bireyin, ruhânî bir yolculuğu sonrasında Allah'a ulaşabileceğini vurgular. Kişinin ruhânî yolculuğu ise, can evinde pişireceği aşların gönül denen tasta gelmesiyle gerçekleşecektir. Burada "can evi", insanın kalbini sembolize eder. Çünkü insan kalbiyle sever. Tas ise, insanın ruhunun temsilcisi olarak karşımıza çıkar. Bundan dolayı burada bedensel aşk değil; ilahî, ruhî aşk öne çıkar.

Yollar bir adımla başlar,
Feyz arayan dosta gelir.
Can evinde pişen aşlar,
Gönül denen tasta gelir. (s.84).

Şair, şiirin üçüncü dörtlüğünde çile, nefis, lokma, hırka, derviş, post gibi gösterge(sözcük)ler ile tasavvufî terimleri dile getirir. Tasavvufa göre, kişinin dünyadan el etek çekmesi elzemdir. Mutasavvıflar; dünyada çile çeker, nefislerini terbiye eder ve bir lokma, bir hırkayla yaşamlarını sürdürürler. Bundan da yakınmazlar. Böylece kemâle erecek, kâmil insan olacaklardır.

Dünya mekânsıza çile,
Nefs öldürür bile bile.
Bir lokma bir hırka ile,
Derviş olan posta gelir. (s.84).

Kalkan, *Kara Bulaşır*, *Atalarımın Söyledikleridir* ve *Kapılar* adlı şiirlerinde ise rindçe bir tutum sergileyerek dünya malına değer vermemek gerektiğini öğütler. *Kara Bulaşır* şiirinin beşinci dörtlüğünde, dünya malına değer verip, Allah'ı unutanlara seslenir. Ona göre Allah'ı unutup, dünya malına tapmanın kişiyi felakete götüreceği hususu kaçınılmazdır. Her işin vaktinde yapılması gerektiği ve ecelî dünya içerisinde Allah'a(gök) da vakit ayırmamız gerektiğinin altını çizer. Kişi eğer böyle yapmayıp, kendini dünyaya vaktinden çok kaptırırsa her işine kara bulaşacaktır. Dünya malına tapıp darda olanlara el uzatmayanın, göğe ok atanların (yani Allah'ı inkâr etmenin) sonunun zor olacağını vurgular.

Kara dinliyi övenin,
Yeri gökten çok sevenin.
Vakitsiz demir dövenin,
İşinden kara bulaşır. (s.32).

Dar günde yatanların,
Dünyaya batanların.
Göğe ok atanların,
Sonrası kolay olmaz. (s.36).

Şair, *Kapılar* şiirinin yedinci dördtlüğünde rindçe bir tutum sergileyerek dünya malının geçiciliğine ve onların kullara ait olmadığına vurgu yapar. Kişinin dünya malına tapması ve onu mülk zannetmesi, doğru yolu bulmasına engel olacak ve şaşkınlık içerisinde kalmasına sebep olacaktır.

Bir gün yürümez bedenim,
Geri gelmedi gidenin.
Dünyayı mülk zannedenin,
Mutlaka şaşar kapısı. (s.72).

İdeolojik Temalı Şiirler

Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerini besleyen en önemli kaynakların başında Türk kültürü ve Türk-İslâm bilinci gelmektedir. Şiirleri okunduğunda Türklük ve Türk-İslâm düşüncesi açıkça hissedilir. *Geldiğim Yer Bellidir* adlı şiirinde, Türklüğü öne çıkarmakta ve geldiği, beslendiği yerin Türklük olduğunu vurgulamaktadır. Yay, kurt, tuğ, otağ, kızılca savaş gibi ifadelerle yer vererek Türklerde bulunan yiğitlik özelliğine gönderme yapan Kalkan, geldiği yerlerin Bilge Kağan Yazıtları ve Ergenekon olduğunun altını çizer.

Sevdâlarımı güneşin
Yıdığı yerden gelirim
Taşın içinde ateşin
Sığıdığı yerden gelirim (s.17).

Buradaki *taşın içinde ateşin sığıdığı yer* olarak nitelenen yer Ergenekon'dur. Ergenekon Destanı, Hamide Demirel'in belirttiği gibi Türklerin yüzyıllarca çift sürerek, av avlayarak, mâden işleyerek yaşayıp çoğaldıklarını, etrafı aşılmaz dağlarla çevrili, mukaddes toprakların öyküsüdür. (Demirel, 2015: 58). Destan, önceleri Moğol adı verilen boyların Türk boyları ile araları açıldıktan sonra aralarında yaşanan savaşın ardından Türk boylarının Moğollara karşı galip gelmesini anlatır. Mağlup edilen boylardan iki kadınla iki erkekten başka hiç kimse kalmaz. Bu insanlar da kaçıp sarp ve kayalık bir yere sığınır. Saklandıkları yerin etrafı hep dağlar ve ormanlar ile örtülüdür. Dimdik dağlarla çevrili olan bu yerin de girilip çıkılacak bir yeri yoktur. İşte Ergenekon, bu dağların orta yerinde duran, dümdüz ve çayırılık bir ovaya verilen addır. Düşmanın kılıcından kurtularak sağ kalan bu iki kişinin adı, Negüz ve Kıyan'dır. (Sakaoğlu, Duymaz, 2016: 208-209). Bu ikisi birbirleriyle evlendikten sonra çoğalmaya başlarlar. Bu dağların arasında sıkışarak çoğalmaya başlayan halk, artık bu dağ ve ormanlıklar içinde yaşayamaz hâle gelir. Çünkü buralar, onlara dar gelmeye başlamıştır. Hepsi bir araya gelip bu dağ geçitlerinden nasıl geçeceklerini düşünürler. Buldukları demir madenini işleterek, onları eriterek daima demir çıkarırlar. Başka bir yol bulamayınca bu demir kapıyı eritip, oradan çıkmaya karar verirler. Hepsi bir araya gelerek, ormandan odunlar toplarlar ve kömür getirirler. Topladıkları odun ve kömürleri demir geçidin önüne koyarlar. Ateşleri yaktıktan sonra geçit de eriyip parçalanır. Böylece Ergenekon'a hapsolan halkın hepsi dışarıya kolaylıkla çıkabilmişlerdir.

Onun geldiği yerlerden birisi de Bilge Kağan Yazıtları'dır. Türkler tarafından yazılmış ilk tarihî belgeler olan bu anıtlar, ilk Türk adının geçmesi ve ilk Türkçe metin özelliğini taşımaları bakımından son derece önemlidir.

Kopunca kızılca savaş,
Taş üstünde kalmazdı taş.
Hanlarıma başının baş
Eğdiği yerden geldim (s.17).

Kalkan'ın "*başının baş eğdiği yerden geldim*" ifadesi doğrudan Bilge Kağan'a göndermedir. Böylelikle şair, Türklüğünü XVIII. yüzyıla kadar götürür. Onun geldiği, beslendiği kaynaklar, Türklüğü ilgilendiren, Türklükle ilgili olan her şeydir. *Elbet En Başa Yazdım* şiirinde Kalkan'ın duygu ve düşünce dünyasının en başına yazdığı unsurlar Türklük ve İslâmiyet bilincidir. *Yaz Belledim* şiirinde ise Hakkın güneşini bildiğini ifade eder. Hakkın güneşi, aydınlatıcı ve karanlık âlemlerden çıkış yolunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu nedenle de hep Hakkın güneşinin yolunu takip eder:

Bildim Hakkın güneşini,
Takip ettim hep peşini. (s.27).

Şair, bu dörtlükle Hakk'ın güneşini Ergenekon ile ilişkilendirir. Bu da onun İslâmî yönünün yanında Türkçü yanını belirgin kılmaktadır. Hakkın güneşinin yolundan hiç sapmayan şair, Ergenekon'un ateşini de gönlünde köz belleyerek; bir Türk olarak hâlâ aynı yiğitlik ve aşka sahip olduğunu belirtir:

Ergenekon ateşini
Gönlümdeki köz belledim (s.27).

Dedem Korkut Der Ki şiirinin üçüncü dörtlüğünde, bir insanın vatan ve millet mefhumlarının karşısında gerekirse en sevdiği şeyden bile vazgeçebilmesi istenir. Bu durum milliyetçiliğin, vatan ve millet sevgisinin temelidir. Kişi, idealleri, amaçları, vatan ve millet mefhumları için menfaatleri karşısında boyun eğmeden mücadele edebiliyorsa milliyetçi olarak anılır. Aksi takdirde o menfaatperestten öteye geçemez:

Gerekende yârdan geçin,
Yârdan geçin, serden geçin.
Ata ölür oğul için,
Bahar döner kış üstüne. (s.21).

Şair, vatani toplum fertlerinin doğup büyüdüğü, bir milletin üzerinde hâkimiyet kurduğu, barındığı, gerektiğinde uğruna canın verileceği, kanın alınacağı toprak olarak görür ve övünerek milliyetçilik/vatanperverlik yapılamayacağını altını çizer:

Öğünmekle er olunmaz,
Döğünmekle yer alınmaz.
Vatan değilse kalınmaz,
Devlet olmaz yaş üstüne. (s.22).

Dediler Ki şiirinin son dörtlüğünde devlette devamlılığın esas oluşu vurgulanır. Bu anlamda devletin ömrü ile insan ömrünün kıyaslanamayacağını dile getirilir. Çünkü insan bir deri bir kemiktir, günü geldiğinde göçüp gidecektir; fakat devlet ebed müddettir. Haşre kadar devletin devamlılığı esastır.

İnsan ki kemikle ettir,
Can bedene emanettir.
Devlet ki ebed müddettir,
Haşre kadar dur dediler. (s.53).

Sosyal Temalı Şiirler

Şair, şiirlerinde töre, adalet ve eşitlik kavramlarının Türk kültüründeki önemi ve değerini belirterek sosyal temalara da yer vermektedir. *Oğul* şiirinde Türk sosyal ve kültürel hayatında geniş olarak yer alan törenin önemine değinir. Töre, ‘‘eski Türklere atalarından kalan bütün kaidelerin mecmuu’’ (Gökalp, 2015: 21) demektir. Şiirin ilk dördlüğünde geçen ‘‘töreyle yaşanır her kutlu ülkü’’ (s.25) mısraı törenin, varılması en güzele gidebilmek, hedeflere ulaşabilmek ve gösterilen çabaların karşılığını alabilmek için oldukça işlevsel bir yere sahip olduğu görülür. Şair bu bakımdan, insanın kendisini bilmesini ve atalarını bilip saymasını öğütlemektedir:

Gündüzler güneşin tapulu mülkü,
Geceler içinde belli ay oğul.
Töreyle yaşanır her kutlu ülkü,
Kendini bil, atanı bil, say oğul. (s.25).

Şiirin ikinci dördlüğünde inci ile sedefin bir arada kullanılması ve kişiye incisi yoksa sedefe bakmamasının öğütlenmesi yine töre ile ilişkilendirilebilecek bir durumdur. Sedef; inciyi yapan hayvan yani onun kabuğudur. O, nisan aylarında denizin yüzüne çıkarak ağzını açar ve yağmur damlasını yutar. Bu yağmur damlası daha sonra inciye dönüşür. Şair, burada soyut bir görüntü sunarak töresini bilmeyen, saymayan kişinin dışarda kalan unsurları dikkate almasının bir öneminin olmayacağına vurgu yapar:

Bildin mi kısılır nice mesafe,
İncisi yok ise bakma sedefe.
Ok olanlar gönderilir hedefe,
Ammâ elde tutulanda yay oğul. (s.25).

Kara Bulaşır şiirinin ikinci dördlüğünde şair, bir milletin törelerini iyi bilmesi gerektiğini vurgular. Töresini bilmeyen, geleneklerine yabancılaşan fert ya da millet, geleceğe adım atamayacak ve ‘‘başı kara(ya) bulaşacaktır’’ (s.31). Böylelikle törenin terkedilemeyeceği hususu öne çıkarılır. Şiirin ilk ve son dördlüğüne bakıldığında bu açıkça görülür.

Töre bilmez uğursuzun,
düşünden kara bulaşır (s. 32).

Şair, *Anadolu'ya Doğru* başlıklı şiirin dördüncü kıtasında sosyal eşitsizlik temine yer verir. ‘‘gülünmez öksüz gülmeden’’ (s.45) mısraıyla eşitlik, adalet, dirlik ve düzenliğin sağlanması gerektiği üzerinde durur. Türklerdeki beylik sisteminde, öksüz, fakir kimseler gülmeden beyin güldüğü görülmemiştir. Beyliğin öncelikli işlerinden biri de öksüzleri ve fakirleri doyurmak, onların gülmelerini sağlamaktır. Böylece eşitlik sağlanmış olur ve zengin ile fakir arasında herhangi bir ayırım görülmez:

Gülünmez öksüz gülmeden,
Yol bulunmaz gidilmeden,
Değirmen döner bilmeden.
Un, hamurdan saca döner. (s.45).

Mehmet Ali Kalkan'ın Şiirlerinin Şekil Yönünden İncelenmesi

Nazım şekilleri

Edebî bir metnin en temel unsurlarından birisi de yapı özellikleridir. “Şiirin dış unsurlarına şekil adı verilir” (Soğukömeroğulları, 2012: 51). Nurullah Çetin, Tanzimat döneminden günümüze kadar gelen, geleneksel nazım şekillerinin yanı sıra yeni Türk şiirinde kullanılan nazım şekilleri üzerinde durur ve nazım şekillerini halk şiirinden, divan şiirinden ve Batı edebiyatından alınan nazım şekilleri olmak üzere üç kısma ayırarak inceler. Ağırlıklı olarak halk edebiyatı nazım şekillerini kullanan Kalkan, manzum hikâye, eşit ve karışık düzenli serbest şekillere de yer verir. Onun şiirlerinde kullandığı nazım şekillerini tablo (Soğukömeroğulları, 2018: 69-79) hâlinde vermek daha faydalı olacaktır.

Tablo 1: Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerinde kullanılan nazım şekilleri.

Şiir	Sayfa	Nazım Şekli
Geldiğim Yer Bellidir	17	Semaî
Elbet En Başa Yazdım	19	Semaî
Asya'dan	29	Semaî
Kara Bulaşır	31	Semaî
Atalarımın Söyledikleridir	35	Semaî
Benim	37	Semaî
Bey Olanlara	40	Semaî
Kuruluş ve Hedef	46	Semaî
Yerimiz Belli Bizim	54	Semaî
Meselâ	56	Semaî
İçimde	58	Semaî
Ağaç Kökünden İçmeli	61	Semaî
Hakkımız Bâkî	65	Semaî
Kapılar	71	Semaî
Öteler	73	Semaî
Hayat	80	Semaî
Git	83	Semaî
Gelir	84	Semaî
Düşer	86	Semaî
Aşk İçinde	109	Semaî
Âşık Gece Yıldız Sayar	111	Semaî
Bana Ellerini Ver	120	Semaî
Bana Bir Türkü Söyle	122	Semaî
Kuruluş ve Hedef	46	Düz Kafiye
Düşer	86	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Hoş	89	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Bir Mezar Başında	93	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Senin İçin	113	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Ne Güzel - Türküler	114-115	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Gözlerin	116	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Bu Gece	118	Eşit Düzenli Serbest Şekil
Türkistan Çocuklarına	63	Karışık Düzenli Serbest
Dağ ile Konuşmamdır	99	Manzum Hikâye

Mehmet Ali Kalkan'ın Şiirlerinde Dil ve Üslûp

Dil

Şiir dili, bir milletin gündelik yaşantısı içinde kullandığı ortak dil içinde özel bir sanat diline verilen addır. (Çetin, 2012: 167). Dil, yüzyıllardır değişime uğrayarak günümüze kadar gelebilen insanların birbirine veya başka varlıklara karşı her türlü etkin olmasını sağlayan araçtır. Kalkan'ın dili, okuru yormayan, bunaltmayan, kullandığı

simgelerle kastedilmek istediği anlamdan başkasını çağrıştırmayan bir dildir. Örneğin, *Düşer* adlı şiirinin ilk dördlüğüde geçen “çift başlı kartal” simgesi Selçuklu bayrağının timsalidir.

Kalkan, dil hususunda oldukça titiz ve hassas davranan bir şairdir. Dili temiz, sade, açık ve anlaşılırdır. Özellikle halkın anlayabileceği dili tercih eder. Şiirlerindeki halk edebiyatı ve Türk kültürü etkisinin bir boyutunu da bu yönü oluşturur. *Gök Aradık Tuğlara* adlı şiir kitabında yer alan tüm şiirlerine bakıldığında, anlamı açıkça ele veren, rahat bir söyleyiş edasını bulmak mümkündür. Yavuz Bülent Bakiler, kitabın önsöz yazısında, şairin başarısını dili güzel kullanmasına bağlar.

Mehmet Ali Kalkan'ın kelime mimarisine baktığımız zaman görüyoruz ki, onun tertemiz, pırl pırl ve zengin bir Türkçesi var. Şiirlerini güzel ve çekici kılan özelliklerin başında, bana göre onun bu dil zenginliği, Türkçe hassasiyeti geliyor. Yani Mehmet Ali Kalkan, bizim dil zevkimizi bozacak bir tek uyduruk-kaydıncık kelime kullanmıyor. Kalkan, şiirlerini hep anamızın sütü gibi helâl ve güzel kelimelerle örüyor. (Bakiler, 2012: 7).

Mehmed Niyazi “Gök Aradık Tuğlara” adlı yazısında, Kalkan'ın dil ve üslûbuyla ilgili bilgi verir. Niyazi, şairin üslûbunun kitabını okuttuğunu, dili hakkında ise uydurma kelime içermemesi yönüyle güzel Türkçesi olduğu kanaatindedir:

Sayın Mehmet Ali Kalkan'ın “Gök Aradık Tuğlara” şiir kitabına bakınca, okuyucu evvela bir üslûp sezmektedir. Zaten üslûp, kitabı okutan biricik unsurdur; mutlaka her yazarda vardır; ama onun farkı yazarın kalitesini ortaya çıkarır. (...)Mehmet Ali Kalkan'ın çok güzel bir Türkçesi var; uydurma kelimeler kullanmıyor. (Niyazi, ty).

Şairin *Gök Aradık Tuğlara* adlı şiir kitabı, ilk yayımladığı *Geceye Göz Ekledim* adlı şiir kitabına verilen addır. Şair, ilk kitabından bazı şiirleri çıkarmış ve *Gök Aradık Tuğlara* adlı kitabına yeni bazı şiirler ekleyerek yayımlamıştır. Şairin, *Gök Aradık Tuğlara* adlı eseri yayımlamadan önceki *Geceye Göz Ekledim* adlı şiir kitabına önsöz yazan Feyzi Halıcı, Kalkan'ın dili ve üslûbunu öven “Mehmet Ali Kalkan'ın Şiir Dünyasına Selâm” adlı yazısında Eskişehir'in Yesevî ve Yunus Emre ile özdeşleşen bir yapısının olduğuna ve Kalkan'ın da bu havayı yakaladığına vurgu yapar:

Mehmet Ali Kalkan şiirin yapısını kendine has bir üslûp içinde kuruyor. Şiire en yakın sözcükleri titizlikle seçiyor. Hece şiiri aruz vezinli şiirin vurgularına tıpatıp uygun bir güzellikte, bir musiki ahengiyle kusursuz bir şekilde, sağlam bir yapı olarak başarıyla dile getiriyor. Kafiyeler yirmi dört ayar bir güzellik içinde sağlamca mısralara oturuyor. Deyişli, bir akarsu gibi zamana yansıyor. Şiirlerini kolayca söyleyivermiş bir görünüm içinde. Okuyacağımız her şiir “işte hoş giden, beğenilen şiir böyle olmalı” diyorsunuz kendi kendinize. (Halıcı, 2001: 4).

Rıza Akdemir de Kalkan'ın şiirlerini yazarken dili bir kuyumcu titizliği ve dikkati ile işlediğine değinir:

Şiirlerinizde, her kelimenin, aziz bir ekmek parçası gibi öpüp başıma koyduğum mübarek Türkçemin ışıltılı ışıltılı şavkıdığına şahit oldum. (...)Bir kuyumcu dikkati ve inceliği ile işleyip vitrine koyduğunuz şiir incileri oldu” (Akdemir, 2001: 5-6).

Mehmet Ali Kalkan'ın şiirine hâkim olan dil, konuşma dilidir. Şairin, “Dağ İle Konuşmamdır” adlı şiirinde geçen şu mısralar bunun açık göstergesidir:

Dedim:

Yücelerden mağrur mağrur bakarsın,
Duy sesimi sana derim dağlar ey!
Gölgeleri üzerime yıkarsın,
Gururlanma gücenirim dağlar ey! (s.99).

Konuşma dilinde ilk olarak ünlem ve ikilemeler dikkati çeker (Soğukömeroğulları, 2012: 60). Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerinde kullanılan ünlem ve ikilemeleri tablo hâlinde vermek daha faydalı olacaktır:

Tablo 2: Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerinde kullanılan ikilemeler ve ünlemler.

Şiir	Sayfa	İkileme/Ünlem
Elbet En Başa Yazdım	19-20	Yıldız yıldız, hey hey, dağ dağ, yana tutuşa.
Dedem Korkut Der ki	21	Hey oğul!
Bilinmeli	24	Döşeye döşeye, dizim dizim
Yaz Belledim	28	Duya duya.
Kara Bulaşır	32	Ah vah, derin derin.
Yerdeyim	33-34	Salkım salkım, ışık ışık, kubbe kubbe, yaprak yaprak.
Bey Olanlara	41	Dilim dilim.
Kuruluş ve Hedef	46	Işık ışık, sevi sevi.
Dediler Ki	51	Döne döne, sebil sebil.
Yerimiz Belli Bizim	55	Bende bende, araya araya.
İçimde	58	Ağıt ağıt, hoyrat hoyrat.
Türkistan Çocuklarına	63	Azar azar.
Hakkımız Bâkî	66	Diyar diyar.
Kapılar	72	Alev alev
Öteler	73	Bıçak bıçak, dua dua.
Görünen Gizlidir Kökte	81	Yağmur yağmur.
Gelir	84	Nefes nefes, deste deste.
Ay Hilâle Döndü Bugün	95	Vara vara.
Bir Dünya Ki	96	Senlik benlik.
Dünya ve İnsan	98	Ayan beyân, nefes nefes
Dağ ile Konuşmamdır	99	Ey!
Aşk İçinde	109-110	Yer gök, dolanı dolanı, dane dane.
Âşık Gece Yıldız Sayar	112	Çiçek çiçek.

Atasözü ve deyimler de Mehmet Ali Kalkan'ın şiirinde kendine yer bulur. Şairin atasözü ve deyimlere sıkça yer vermesi ise mensubu olduğu milletin diline ve kültürüne hâkim olduğunu gösterir.

“*Elbet En Başa Yazdım*”

“**Söz uçar, yazı kalır.**” (s. 19).

“*Bey Olanlara*”

“**Su görende dalmak olmaz.**” (s. 41).

“*Biline*”

“**Kan, kanla yunmaz**” (s. 44).

“*Dediler Ki*”

“**Suç olsa samur dediler**” (s. 51).

Konuşma dilinin diğer önemli unsuru da kullanılan deyimlerdir. Şair, “Geldiğim Yer Bellidir” adlı şiirinde “*baştanbaşaya yıkıp yerle bir etmek*” (TDK, 2018) anlamında kullanılan taş üstünde taş bırakmamak deyimini kullanır.

Kopunca kızılca savaş,
Taş üstünde kalmazdı taş.
 Hanlarıma başlığın baş,
 Eğdiği yerden gelirim. (s18).

Kalkan, Bey Olanlara adlı şiirinin beşinci dördlüğüde ise herhangi bir zorluk karşısında direnmek, yılmamak anlamına gelen “*zora göğüs germek*” deyimini kullanır.

Bey her **zora göğüs gere**
 Yüz yüzü, göz gözü göre (s.41).

Üslûp

Bu bölümün ikinci kısmı ise şairin üslûbudur. “*Sanat eserlerinin biçimi, imgeselliği ve ifadeliliği nedeniyle bir üslûp taşıdığı*” (Pospelov, 2014: 428) görülür. Biçem, şive, ifade tarzı gibi kavramlarla da karşılanan üslûp, “*konuyu, duygu, düşünce ve hayalleri anlatış, ifade ediş, dile getiriş tarzı(na)*” (Çetin, 2012: 197) verilen isimdir. Aktaş da Çetin’e benzer

bir ifadeye “*üslûp incelemesinde daha ziyade göstergenin söylem içinde kazandığı değerler üzerinde durmak gerekir*” (Aktaş, 2007: 18) yer verir. Şairin üslûbu, duygu, düşünce veya hayallerini anlatmada önemli olduğu kadar kişiliği hakkında bilgi vermesi bakımından da dikkate değer bir nitelik taşır. Buffon’un “*stil insandır*” (Eco, 2017: 195) lafzı bu bakımdan bir önemlidir. Mehmet Ali Kalkan’ın şiirlerinde lirik üslûp, hitabet üslûbu, hiciv üslûbu, iç konuşma üslûbu, karşılıklı konuşma üslûbu ve yakarış üslûp türlerine rastlanılır. Kalkan’ın şiirlerinde kullandığı üslûp türlerini tablo hâlinde (Soğukömeroğulları, 2018: 69-79) vermek daha faydalı olacaktır.

Tablo 3: Mehmet Ali Kalkan’ın şiirlerinde kullanılan üslûp türleri.

Şiir	Sayfa	Üslup
Geldiğim Yer Bellidir	17	İç konuşma üslubu
Yaz Belledim	27	İç konuşma üslubu
Yerdeyim	33	İç konuşma üslubu
Benim	37	İç konuşma üslubu
Yerimiz Belli Bizim	54	İç konuşma üslubu
İçimde	58	İç konuşma üslubu
Kapılar	71	İç konuşma üslubu
Dedem Korkut Der ki	21	Hitabet üslubu
Oğul	25	Hitabet üslubu
Elbet En Başa Yazdım	19	Hitabet üslubu
Atalarımın Söyledikleridir	35	Hitabet üslubu
Biline	43	Hitabet üslubu
Kuruluş ve Hedef	46	Hitabet üslubu
Ağaç Kökünden İçmeli	61	Hitabet üslubu
Hedef	75	Hitabet üslubu
Hayat	80	Hitabet üslubu
Bilinmeli	24	Hiciv üslubu
Dünyaya Söylediklerimdir	87	Hiciv üslubu
Dağ ile Konuşmamdır	99	Karşılıklı konuşma üslubu

Edebî Sanatlar

Anlatı türlerinde kullanılan edebî sanatlar, “*metnin iyi anlaşılabilmesi, okunan metnin zevkine erişilebilmesi için*” (Külekcı, 2013: 15) gereklidir. Dilçin de “*edebiyat metinlerini anlaşılmasında ve yorumlanmasında*” (Dilçin, 2016: 405) edebî sanatların önemli bir yeri olduğuna değinmektedir. Mehmet Ali Kalkan, edebî sanatlardan bazılarını şiirlerinde kullanır. Bunlar; telmih, iktibas, teşbih, teşhis, intak, nida, irsal-i mesel, iktibas ve cinastır. Kalkan’ın şiirlerinde kullandığı edebî sanatları tablo hâlinde vermek uygun olacaktır.

Tablo 4: Mehmet Ali Kalkan’ın şiirlerinde kullandığı edebî sanatlar.

Şiir	Sayfa	Edebî Sanat
Elbet En Başa Yazdım	19	İrsal-i Mesel
Biline	43-44	İrsal-i Mesel
Oğul	25	Tezat
Kara Bulaşır	31	Tezat
Benim	37	Tezat
Biline	43	Tezat
Dediler ki	51-52	Tezat
Yerimiz Belli Bizim	55	Tezat
Ağaç Kökünden İçmeli	61	Tezat
Kapılar	72	Tezat
Görünen Gizlidir Kökte	81	Tezat
Oğul	26	Cinas
Elbet En Başa Yazdım	19	Telmih

Bilinmeli	23	Telmih
Hedef	75	Telmih
Hayat	80	Telmih
Dedem Korkut Der ki	21	Nida
Ağaç Kökünden İçmeli	61	Nida
Biline	43	İktibas
Kapılar	71	İktibas
Hayat	80	İktibas
Dağ ile Konuşmamdır	99	Teşhis ve İntak

(Soğukömeroğulları, 2018: 69-79).

Mehmet Ali Kalkan'ın Şiirlerinde Ahenk Unsurları

Ses, şiiri nesirden ayıran en temel unsurlardan birisi (Soğukömeroğulları, 2012: 71) olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak şiirde ahenk, “*şiirin sözleri, kelimeleri, mısraları ve mısra öbekleriyle bir bütün halinde, ideal anlamda kendi iç uyumunu kurarak meydana getirdiği güzel, hoş tını ve ses*” (Çetin, 2012: 237) olarak tanımlanır. Mehmet Ali Kalkan, şiirlerinde bahsedilen ahengi sağlayan unsurların hepsini kullanmaz.

Ses uyumu, armoni adı da verilen ses tekrarları, bir veya birkaç mısra da seslerin belli bir amaca göre uyumlu bir yerleşim ve sıralanış içinde bulunmasıdır. (Çetin, 2012: 239). Ses tekrarları, kendi içinde ünlü, ünsüz ahengi ve kafiye bakımından üç kısma ayrılır. Kalkan'ın şiirlerinde ses tekrarlarının hepsinin örneğine rastlanılır. *Dünya ve İnsan* adlı şiirinde “e” sesi ile ünlü ahengi; “n” sesiyle ünsüz ahengi sağlanmaya çalışılır. Şiirde “e” sesi 52 defa kullanılırken; “n” sesi 42 defa kullanılmıştır.

Her şey ayanbeyân gör**ü**bilir**sen**,
Ateş yakmak, rüzgâr esmek iç**in**dir.
İki kulak iç**in** bir dil ne? ders**en**,
Az konuşup çokça susmak iç**in**dir.

Hasretini söyler nefes nefes**ney**,
Tâca boyun eğ**en** kendisine**ne** bey.
Suyla çeliklen**en** bıçak den**en** şey,
Eline alınca kesmek iç**in**dir.

İzler ön**ün**deyse geçmiş nice**si**,
Leylâ Mecnûnların zor bilme**ce**si.
Yorgun akşamların uzun geç**e**si,
Sevdâyı zamana asmak iç**in**dir.

Ses versem dağlara bana öyk**ün**ür,
Gün gelir dağı da karalar bürür.
Herkesin yan**ın**da bir ölüm yürür,
Dünya üzer**ine** basmak iç**in**dir... (s.98).

Ahengi sağlayan en önemli unsurlardan biri de mısra sonu ses tekrarı olarak adlandırılan “kafiye”dir. Ses benzerliklerine göre kafiyeler, yarım, tam ve zengin kafiye olarak üçe ayrılır. Kalkan'ın şiirlerinde genellikle tam ve zengin kafiye görülür.

Diğer bir ahenk sağlama yolu da kelime tekrarlarıdır. Burada aynı kelimenin birden fazla olarak tekrar edilmesiyle ahenk sağlama yoluna gidilir (Soğukömeroğulları, 2012: 72). Mehmet Ali Kalkan'ın şiirlerindeki kelime tekrarları şunlardır:

Mısralar Arası Kelime Tekrarları

Tekrarların birden fazla mısraya yayılması anlamına gelen mısralar arası kelime tekrarları, Kalkan'ın şiirlerinde sıkça görülmektedir. *Geldiğim Yer Bellidir* şiirinde “yerden

geldim”, *Yaz Belledim* şiirinde “belledim”, *Kara Bulaşır* şiirinde “kara bulaşır”, *Biline* şiirinde “biline”, *Dediler Ki* şiirinde “dediler”, *Yerimiz Belli Bizim* şiirinde “yer bellidir”, *Meselâ* şiirinde “güzel meselâ”, *Hakkımız Bâkî* şiirinde “hakkımız var”, *Bir Nefes Ötede* şiirinde “bir nefes ötede”, *Aşk İçinde* şiirinde “aşk içinde” ifadeleri mısra sonlarında tekrarlanmaktadır.

Mısra Tekrarı

Mısra tekrarı, bir şiirde hiçbir değişime uğramadan olduğu gibi kalarak, birden fazla sayıda tekrar edilen (Çetin, 2012: 253) mısralardan meydana gelmektedir. Kalkan’ın *Babamın Mezarında* adlı şiirinde **baba seni özledim** (s.102), *Bana Ellerini Ver* şiirinde **bana ellerini ver** (s.120), *Bana Bir Türkü Söyle* şiirinde **bana bir türkü söyle** (s.122), bu tekrara örnek olarak verilebilir. Şairin şiirlerinde ahengi sağlama konusunda hece veznine başvurulur. Kitapta kullanılan vezinler ise şu şekildedir.

Tablo 5: Mehmet Ali Kalkan’ın şiirlerinde kullandığı hece vezinleri.

Şiir	Sayfa	Vezin
Geldiğim Yer Bellidir	17	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Kara Bulaşır	31	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Bey Olanlara	40	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Anadolu’ya Doğru	45	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Kuruluş ve Hedef	46	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Meselâ	56	8’li hece vezniyle yazılmıştır
İçimde	58	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Ağaç Kökünden İcmeli	61	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Kapılar	71	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Öteler	73	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Hayat	80	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Gelir	84	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Aşk İçinde	109	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Âşık Gece Yıldız Sayar	111	8’li hece vezniyle yazılmıştır
Elbet En Başa Yazdım	19	7’li hece vezniyle yazılmıştır
Atalarımın Söyledikleridir	35	7’li hece vezniyle yazılmıştır
Yerimiz Belli Bizim	54	7’li hece vezniyle yazılmıştır
Bana Bir Türkü Söyle	122	7’li hece vezniyle yazılmıştır
Bana Ellerini Ver	120	7’li hece vezniyle yazılmıştır
Düşer	86	11’li hece vezniyle yazılmıştır
Hoş	89	11’li hece vezniyle yazılmıştır
Bir Mezar Başında	93	11’li hece vezniyle yazılmıştır
Senin İçin	113	11’li hece vezniyle yazılmıştır

Sonuç

1 Kasım 1958 yılında Eskişehir’de dünyaya gelen ve hâlen yaşamını sürdüren Mehmet Ali Kalkan’ın duygu ve düşünce dünyasıyla şiirleri arasında yakın bir bağ bulunmaktadır. Şiirlerinde ideolojik, dinî-tasavvufî ve bireysel konuları işleyen Kalkan, sosyal konularda da şiirler kaleme alır. İdeolojik şiirlerinde Türklüğü ve Türk-İslâm tasavvurunu öne çıkaran şair, dinî-tasavvufî konulu şiirlerinde ilahî aşk; bireysel konulu şiirlerinde hırs, ölüm, kin-nefret, doğruluk, beşerî aşk; sosyal konulu şiirlerinde ise eşitlik, adalet ve töre konularına yer verir. Mehmet Ali Kalkan’ın şiirlerinin beslendiği kaynaklar; halk edebiyatı, Türk kültürü ve gelenekleri ile ayet ve hadislerdir. Özellikle halk edebiyatı öğelerinden şiirlerinde çokça faydalandığı görülür. Gerek nazım şekilleri gerekse de dili kullanışıyla şairin şiir sanatına halk edebiyatı yön vermiştir, denilebilir. Ayet, hadis, atasözü ve deyimlere bolca yer vermesi de şairin mensubu olduğu milletin kültürüne ve inancını taşıdığı İslâm dinine bağlı oluşunu gösterir. Şiirlerinde daha çok halk şiirinden alınan nazım

şekillerini kullanan Kalkan, yabancı edebiyatlardan alınan düz kafiyeli nazım şekli, serbest nazım şekilleri ve manzum hikâye türündeki nazım şekillerine de yer verir. Edebî sanatlardan irsal-i mesel, tezat, cinas, telmih, nida, teşbih, teşhis, intak ve iktibası kullanarak şiirlerini daha da güçlendiren şair, konuşma dilinin bütün olanaklarından yararlanarak hiciv, iç konuşma, karşılıklı konuşma, lirik ve yakarış üslûplarını kullanır. Kalkan, şiirlerinde ahengi sağlayabilmek için armoni, kelime ve mısra tekrarları ile kafiyeden yararlanır. Emine Işinsu'nun "bugün sayıları bir elin parmakları kadar kalmış gerçek şairlerimizden biri olarak" bahsettiği şairin, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirindeki yeri ise Abdürrahim Karakoç, Dilaver Cebeci ve Yavuz Bülent Bakiler'in devamı niteliğindedir.

Kaynaklar

- Ayvazoğlu, B. (2016). *Güller kitabı*, İstanbul: Kapı yayınları.
- Aktaş, Ş. (2007). *Edebiyatta üslup ve problemleri*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Akdemir, R. (2001). Mehmet Ali Kalkan'ın şiiri, *geceye göz ekledim*, Ankara: Günce yayınları.
- Bakiler, Yavuz B. (2015). Mehmet Ali Kalkan'ın yeni şiir kitabı: gök aradık tuğlara, *gök aradık tuğlara*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çetin, N. (2012). *Şiir çözümleme yöntemi*, Ankara: Öncü yayınevi.
- Çetişli, İ. (2014). *Edebiyat sanatı ve bilimi*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Çetişli, İ. (2015). *Metin tahlillerine giriş I: şiir*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Demirel, H. (2015). *Türk destanlarının ana unsurları*, İstanbul: Ötüken yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle türk şiir bilgisi*, Ankara: TDK yayınları.
- Eco, U. (2017). *Edebiyata dair*, (Çev. Betül Parlak). İstanbul: Can yayınları.
- Gökalp, Z. (2014). *Türk töresi*, İstanbul: Ötüken neşriyat.
- Güzel, A. (2014). *Dinî tasavvufî türk edebiyatı el kitabı*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Halıcı, Feyzi, (2001). Mehmet Ali Kalkan'ın şiir dünyasına selâm, *geceye göz ekledim*. Ankara: Günce yayınları.
- Külekçi, N. (2013). *Açıklamalar ve örneklerle edebî sanatlar*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Kubat, M. (2001). Geceye göz ekledim ve Mehmet Ali Kalkan, *Çağrı Dergisi*, Eylül, s/502.
- Kılıç, L. (2002). Geceye göz ekledim, *Çağrı Dergisi*, Ocak, s/506.
- Kierkegaard, S. (2007). *Ölümcül hastalık: umutsuzluk*, İstanbul: Doğu-Batı yayınları.
- Kalkan, Mehmet A. (2015). *Gök aradık tuğlara*, İstanbul: Ötüken neşriyat.
- Özdemir, A. (2001). Geceye göz ekledim, *Çağrı Dergisi*, Aralık, s505.
- Pala, İ. (2014). *Ansiklopedik divân şiiri sözlüğü*, İstanbul: Kapı yayınları.
- Pospelov, G. (2014). *Edebiyat bilimi*, İstanbul: Evrensel Basım yayınları.
- Soğukömeroğulları, M. (2012). *Hafız Kâmil Kıdeyş'in hayatı ve şiir dünyası*, Ankara: Grafiker yayınları.
- Soğukömeroğulları, M. (2012). Yahya Kemal'in şiirlerinde dinî, mistik ve metafizik ögeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, s1/1.
- Soğukömeroğulları, M. (2018). Gaziantep Orta Mektebi muallimlerinden Hayrettin İlhan'ın Vatanım İçin İstiklâl Hatıraları adlı kitabı ve incelemesi. Gaziantep Üniversitesi *Ayıntâb Araştırmaları Dergisi*.
- Sakaoğlu, S. & Duymaz, A. (2016). *İslamiyet öncesi türk destanları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- TDK, (2018). [http://www.tdk.gov.tr/\(01.02.2019 tarihinde erişildi\)](http://www.tdk.gov.tr/(01.02.2019 tarihinde erişildi)).
- Urfalı, A. (2019). Söyleşi (Mehmet Ali Kalkan), 02.02.2019.